

one of the main components of the economy is played by insurance, which demonstrates a certain dependence between its effective development and the economic rise of the country as a whole, it is emphasized that Ukraine is trying to develop the insurance market based on international relations and European experience. Based on the analysis of the main indicators of the functioning of the insurance market, its condition was assessed. Factors affecting the number of insurance companies on the market were considered, as their significant reduction was observed in recent years. Positive trends in the development of the insurance market and a list of problems are highlighted.

Keywords: *insurance market, insurance companies, insurance protection, war risks, market regulation, insurance products, insurance market trends.*

УДК 347

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-180-183

**Ксенія
КОСЯЧЕНКО©**
кандидат
юридичних наук

**Ольга
СТРЕЛЬЦОВА©**
здобувач
вищої освіти

*(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Досліджено сучасний стан законодавства України щодо фінансово-правового захисту військовослужбовців, загальні засади необхідного фінансово-правового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, види їхнього соціального забезпечення, ефективність впровадження системи соціального забезпечення.

Питання фінансово-правового захисту військовослужбовців у всі часи було надважливим і потребувало активної уваги з боку суспільства та влади, нині ж ця тема набула особливої актуальності. Незважаючи на постійний розвиток та вдосконалення законодавства України у цьому напрямі, сформовану систему нормативно-правових актів, що регулюють питання соціального та правового захисту військовослужбовців, конституційних прав і свобод, гарантій щодо їх реалізації, багато ще питань потребують вирішення. На жаль, маємо констатувати, що на сьогодні відсутній системний підхід до правового регулювання соціального захисту військовослужбовців і не вистачає єдиного нормативно-правового акта, що визначав би принципи і стандарти побудови всієї структури соціального забезпечення у досліджуваній сфері фінансово-правового захисту військовослужбовців. І це є підґрунтям для висновку, що існуюча система соціального захисту потребує докорінної реорганізації, оскільки неувага до питань соціального захисту військовослужбовців призведе до невиконання задекларованих стандартів та відсутності послідовності й чіткості політики будівництва фінансово-правових норм, що може знизити мотивацію окремих бійців та боєздатність Збройних Сил України у цілому.

Ключові слова: *соціальне забезпечення, соціальний захист, фінансово-правовий захист, соціальні виплати, військовослужбовці, військова служба, законодавство України.*

© К. Косяченко, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1380-218X>

kseniia.kosiachenko@dduvs.edu.ua

© О. Стрельцова, 2024

esi_lie@dduvs.edu.ua

Постановка проблеми. Актуальність визначення фінансово-правового захисту військовослужбовців зумовлена потребою встановлення правових засад фінансування соціальних та матеріальних прав військовослужбовців, що націлені насамперед на проведення системи заходів, котрі потрібні для відновлення функцій організму, порушених у складних обставинах виконання професійних обов'язків.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання фінансово-правового захисту військовослужбовців в Україні є предметом розгляду багатьох вчених, зокрема, О. Сидорчука, С. Ветлинського, С. Корольова, О. Панькова, М. Кравченка, Л. Цюкала та ін. В умовах постійно виникаючих збройних конфліктів це питання викликає науковий інтерес і потребує додаткового дослідження.

Метою статті є визначення фінансово-правового захисту військовослужбовців як підстави державного фінансування соціальних прав військовослужбовців у період воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. Військова служба у Збройних Силах України – це діяльність, спрямована на забезпечення національної безпеки країни. Військовослужбовці, виконуючи конституційний обов'язок із захисту Вітчизни, часто ризикують своїм життям [1], і їхня діяльність має характерні особливості і обмеження. Тому варто відзначити, що питання соціального захисту військовослужбовців є дуже актуальним, його вирішення пов'язане з низкою проблем, а саме: змінами в економіці, суспільних відносинах, у законодавстві, що регламентує соціальний захист населення і військовослужбовців. Реформування є необхідністю на шляху наближення соціального захисту до європейських стандартів. Гарантії, компенсації, пільги військовослужбовцям гарантовані Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 [2]. Соціальне забезпечення військовослужбовців визначається як система норм різних галузей права, що гарантують реалізацію військовослужбовцями своїх законних прав та інтересів, матеріальне забезпечення, стимулюють зацікавленість громадян у військовій службі і створюють умови для якісної реалізації службових прав та виконання службових обов'язків, державне й інші види особистого страхування, що безпосередньо впливає на рівень боєздатності Збройних Сил України та воєнної безпеки держави [2]. Основна мета фінансово-правового та соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей – це забезпечення, котре компенсувало б ті обмеження, що встановлені для військових у чинному законодавстві, та службові умови, що властиві саме цій категорії працівників.

О. Сайнецький, досліджуючи питання особливості соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, дотримується думки, що це особи, які умови життя яких суттєво відрізняються від умов життя інших осіб. Тому до цієї категорії слід застосовувати саме соціальне забезпечення, котре є конкретним втіленням заходів соціального захисту в особливих випадках, за умови настання соціального ризику [3, с. 207]. Н. Болотіна зазначає, що структурно соціальний захист в Україні поділяється на державний соціальний захист, спеціальний соціальний захист та додатковий спеціальний захист і недержавне соціальне забезпечення [4, с. 37]. На думку М. Шишлюк, саме система матеріального забезпечення і є додатковим видом соціального захисту військовослужбовців, що охоплює грошове, житлове, речове, медичне і продовольче забезпечення [5, с. 282].

Стосовно фінансово-правового та соціального захисту осіб, які були звільнені з військової служби, слід зазначити, що пенсійне забезпечення належить до соціального забезпечення, у той час як фінансування – до загальнообов'язкового державного соціального страхування, і це фінансування здійснюється за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Законодавчо соціальний захист військовослужбовців регулюється законами України, а саме: «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про Збройні Сили України» від 6 грудня 1991 р., «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р., «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р., «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» від 24 березня 1998 р. [6].

Держава гарантує військовослужбовцям матеріальне, грошове забезпечення в

обсязі, що відповідає умовам військової служби. Залежно від посади, військового звання, умов військової служби, її тривалості, вченого звання військовослужбовця формується його грошове забезпечення. Після звільнення з військової служби військовослужбовцям гарантується пенсійне забезпечення відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Важливо зауважити, що військовослужбовці отримують грошову допомогу на оздоровлення та державну допомогу сім'ям із дітьми згідно з порядком і розмірами, визначеними законодавством України.

Також якщо під час проходження військової служби військослужбовець загинув, помер або зник безвісти, то в такому випадку державою виплачується одноразова грошова компенсація у розмірі суми державного страхування військовослужбовців, і виплата надається батькам та неповнолітнім дітям, а також дітям-інвалідам з дитинства.

Отже, соціальна політика стосовно військовослужбовців реалізується через державне пенсійне забезпечення, медичне обслуговування; державну соціальну допомогу; компенсації та пільги. Проте варто наголосити, що деякі заходи мають прогалини, передусім через недостатнє фінансування діяльності Збройних Сил України.

Підсумовуючи, варто акцентувати, що базою для реформування системи соціального забезпечення військовослужбовців має стати вдосконалення нормативно-правової бази, а саме прийняття нормативно-правових актів, що відповідатимуть сучасному стану суспільних відносин і реальним економічним можливостям держави. Реалізувати це можна шляхом монетизації пільг та наближення їх до європейських стандартів., тож важливим є досвід зарубіжних держав в окресленій сфері.

Висновки. Вищевикладене дозволяє дійти висновку, що система соціального захисту військовослужбовців на сьогодні потребує реформування у нормативно-правовій та організаційно-інституційній частинах із адаптацією до реалій України міжнародних та зарубіжних стандартів.

Список використаних джерел

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.
3. Сайнецький О. П. Зміст та особливості соціального забезпечення військовослужбовців як правового явища. *Митна справа*. 2013. № 5 (89). С. 204–209.
4. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблеми термінів і понять. *Право України*. 2000. № 4. С. 35–40.
5. Шишлюк М. О. Матеріальне забезпечення у зв'язку з необхідністю компенсації окремих видатків як додатковий вид соціального захисту військовослужбовців. *Трудове законодавство: шляхи реформування*. 2013. С. 281–283.
6. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12.08.1949. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_151.

Надійшла до редакції 13.05.2024

Прийнято до опублікування 22.05.2024

References

1. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava vid 16.12.1966 [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights dated December 16, 1966]. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text. [in Ukr.].
2. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei [On social and legal protection of servicemen and their family members] : Zakon Ukrainy vid 20.12.1991. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 15. St. 190. [in Ukr.].
3. Sainetskyi, O. P. (2013) Zmist ta osoblyvosti sotsialnoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv yak pravovoho yavyshecha [Content and features of social security of military personnel as a legal phenomenon]. *Mytna sprava*. № 5 (89), pp. 204–209. [in Ukr.].
4. Bolotina, N. B. (2000) Pravo liudyny na sotsialne zabezpechennia v Ukrainy: problemy terminiv i poniat [The human right to social security in Ukraine: problems of terms and concepts]. *Pravo Ukrainy*. № 4, pp. 35–40. [in Ukr.].
5. Shyshliuk, M. O. (2013) Materialne zabezpechennia u zviazku z neobkhdnistiu kompensatsii okremykh vydatkiv yak dodatkovyi vyd sotsialnoho zakhystu viiskovosluzhbovtziv [Material support in connection with the need to compensate certain expenses as an additional type of social protection for military personnel]. *Trudove zakonodavstvo: shliakhy reformuvannia*, pp. 281–283.

[in Ukr.].

6. Konventsiia pro polipshennia doli poranenykh i khvorykh u diiuchykh armiiah vid 12.08.1949 [Convention on the Improvement of the Fate of the Wounded and Sick in Active Armies of August 12, 1949]. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_151. [in Ukr.].

ABSTRACT

Kseniia Kosiachenko, Olga Streltsova. Financial and legal protection of military personnel in Ukraine. The article examines the current state of Ukrainian legislation on the social protection of servicemen, analyzes the basic principles of proper social security for servicemen of the Armed Forces of Ukraine, types of their social security, and the effectiveness of the implementation of the social security system.

The issue of social protection of military personnel has always been extremely important and required the close attention of the authorities and society, but now this topic has become especially relevant. Despite the constant development and improvement of Ukrainian legislation in this direction, the formed system of normative and legal acts that regulate issues of social and legal protection of military personnel, constitutional rights and freedom, guarantees regarding their implementation, many issues still need to be resolved. Unfortunately, we have to state that at present there is no systematic approach to the legal regulation of social protection of military personnel and there is a lack of a single legislative act, according to which the standards and principles of building the entire structure of social security in the researched area would be determined. And this is the basis for the conclusion that the existing system of social protection needs a radical reorganization, because inattention to the social protection of military personnel will not lead to the non-fulfillment of the declared standards and the lack of a consistent and clear policy for the formation of social norms, which reduces the combat effectiveness of the armed forces, and the activity in their professional training disappears and moral qualities fall.

It was determined that the financial and legal protection of military personnel as a system financial and legal relations, consists in consequence ensuring the social rights of military personnel and should be based on legal principles that reveal the financial activity of the state in the field of distribution and the use of public expenditures, as well as on postulates of the social policy of the state.

Keywords: *social security, social protection, financial and legal protection, social benefits, military personnel, military service, legislation of Ukraine.*

УДК 37.018-057.87:004.738.5

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-183-187

Юрій СТОЛЯР©

кандидат наук з державного управління
(Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна)

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МІГРАЦІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ

Розкрито зміст концептуального наповнення поняття «міграційна мобільність» у вирішенні організаційно-тактичних завдань протидії нелегальній міграції оперативними підрозділами Держприкордонслужби. Зазначено, що це загальний термін для позначення потенційної та реальної міграції населення. Міграцію населення визначено як територіальне переміщення, а міграційну мобільність як здатність до міграції, тобто потенційно можливу міграційну активність. Наголошено, що найбільшу загрозу безпеці країни становить нелегальна міграція, котра може бути обумовлена багатьма чинниками. Основними причинами незаконного перетину кордонів держави є економічні фактори (безробіття, зниження заробітної плати), політичні переслідування, різноманітні дискримінації, стихійні лиха, війни. Нереєстрована міграція вельми негативно впливає на всі сфери життя суспільства. Розуміння концепту міграційної мобільності може допомогти розкрити різні злочини та сприяти підвищенню ефективності оперативно-розшукової діяльності Держприкордонслужби.

Ключові слова: *Державна прикордонна служба України, оперативно-розшукова діяльність, міграція, міграційна активність, міграційна мобільність.*

© Ю. Столяр, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5778-4051>

yra05101966@gmail.com